

1872), ĉe slovakoj Ľudovít Štúr (1815–1856), ĉe ĉeĥoj Josef Jungmann (1773–1847). Inter sudaj slavoj proponiĝis aŭ fando de la sudslavaj lingvoj en unu, aŭ ilia konverĝo surbaze de la serbo-kroata lingvo. Populara estis en la 19-a jc. la *ilira movado* sociopolitika kaj kultura, kun celo krei „Grandan Ilirion”, ĉar la sudaj slavoj estis supozataj posteuloj de la iliroy – la populacio de praa Ilirio.

De tie malfermiĝis sekva etapo al kreo de la tutslava lingvo ĉe aktivuloj de la slovena kaj kroata kulturo, komencante per Stanko Vraz. En Zagrebo, Radoslav Razlag eldonadis la revuon „Zorja”, en kiu pridiskutiĝis la demando pri bazoj de tia lingvo, Božidar Rajić eldonis verkon „Enkonduko al la tutslava gramatiko”. Samtempe aperis proponoj kaj projektoj, prenantaj kiel bazon iun de la ekzistantaj slavaj lingvoj, plej ofte la rusan. Jam komence de la 19-a jarcento ekestis la unuaj slavaj kluboj de „rusofilio” – strebo kuniĝi ĉirkaŭ la rusa ŝtato: „Rusa-pola societo” en Vilno, asocio „Slava falko”, filio de la „Unuiĝintaj slavoj” en Kievo (1818), filio „Kompatindaj slavoj” (1819), „Asocio de unuiĝintaj slavoj” k.a. En la evoluo de tustlava ideo ludis signifan rolon *slavaj kongresoj*. La unua kongreso okazis en 1848 en Prago, organizita de ĉeĥa burĝaro kun la celo organizi nacian movadon de la slavaj popoloj ene de la Aŭstra Imperio. Pozitiva aspekto de la Kongreso estis proklamo de „Manifesto por la eŭropaj popoloj”, kiu proponis la ideon de kunlaboro de egalrajtaj popoloj. Ne malplie, partoprenantoj de la kongreso adoptis aŭstroslavisman pozicion, kiu signifis apogon de la Habsburga monarkio (slavaj popoloj devus resti parto de Aŭstrio). La kongreso ne kompletigis sian laboron, ĉar ĝin interrompis ribelo. En 1867 en Moskvo, antaŭ la malfermo de „Etnografia ekspozicio” kun la celo montri la similecon de kutimoj kaj tradicioj de slavaj popoloj, estis okazigita la sekva slava kongreso. Ĝi konatigis rusan publikon kun la slava problemoj kaj vekis simpatiojn por la slavoj ĉe diversaj sociaj tavoloj de la lando. La ideo de slava reciprokeco konsiderinde disvastiĝis inter ĉiuj slavaj popoloj.

La spirita patro de „*panslavismo*” estas la germana poeto kaj filozofo Johann Gottfried Herder (1744–1803), kiu identigis lingvon kun nacio kaj verkis pri la slava sento de komuneco. Unu el la ĉefaj panslavistoj estis la slovaka filozofo, teologo kaj poeto *Ján Kollár* (1793–1852) kun verkoj «Dobré vlastnosti národu slovanského» (Bonaj kvalitoj de la slava popolo), «Jmenoslov čili slovník osobních jmen rozličných kmenů a nářečí národu slovanského» (Nomenklature aŭ vortaro de personaj nomoj de diversaj gentoj kaj dialektoj de la slava popolo). «Rozprawy o slovanské vzájemnosti» (Rezonado pri slava reciprokeco). Li pledis por vastaj kontaktoj de slavoj kaj por ekesto de panslava literaturo, kiu estus komparebla kun grandaj verkoj de literaturo monda. Lia literatura kontribuo estas eposo «Sláwy dcera» (1824, «Filino de Gloro»: Kollár mem klarigas etimologian parencecon de la vortoj «slavoj» kaj «sláva» = «gloro»), kiu enhavas 645 sonetojn; oni komparas ĝin forme kaj enhave kun la eposo «La divina commedia» de Dante Alighieri. Aliaj gravaj panslavistoj estis la slovena lingvisto *Jernej Kopitar* (1780–1844), ĉirkaŭ kiu koncentriĝis sudslavaj kleruloj, kaj la ĉeĥo *Josef Dobrovský* (1753–1829), kiu eldonis revuojn «Slavín» kaj «Slovanka», kaj verkis la modernan gramatikon de slavono «Institutiones linguae slavicae dialecti veteris».

Rimarkindas slovako *Ján Herkel’* (1786–1853), studinta filozofion kaj juron en Budapeŝto, kie li poste praktikis kiel advokato kaj laŭeble helpadis al aliaj slovakoj, kiuj estis diskriminaciaj pro uzo de sia lingvo. Li publikigis en la slava revuo «Zora» kaj eldonadis periodaĵon «Noviny slavianské», kie li propagandis komunslavan lingvon. Sian lingvoprojekton *Lingua slavica universalis* (1826) li verkis en la latina, kiu estis uzata